

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Compendium memorandorum vires naturales et commoda
comprehendens a Plinio data**

Duval, Robert

[Paris], zwischen 8. Mai und 20. Nov. 1500

Liber xvii [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-293518](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293518)

materies: precipua sunt acer buxum, palma, aquifoliu. Ilex, sam-
buci radix populus. Dat & alnus vt dictum est tuber sectile

Iber. xvii. Tractat de optimo arborum situ quo ad
aspectum ventorum & celi & regionuz. De earum sa-
tione morbis & medicamentis.

Ca.ii. De natura celi ad arbores.

a Quilone maxime gaudent densiores ab afflatu eius letio
resq; & materie firmioris. Quinymo tēpestiua frigora plu-
rimum arborum firmitati conferunt, & sic optime germinant alio
quin si blandia auster defatiscētes magis etiam in florē Nam
si cum defloruere protinus sequantur imbres: in totū poma depe-
reūt. Adeo vt amigdala & piri si omnino nubilum fiat austru⁹ ve-
flatus amittant fetus. Circa vergilia quidem pluere inimicissi-
mum viti & oleæ: quoniā tunc coitus est earum. Fruges quoq; pe-
tus maturescunt austrinis diebus, sed celerius. Illa sunt noua frig-
gora que septemtrionibus aut preposteris fiunt horis. Hiemē
aquiloniam esse oibus satis vtilissimuz. Imbres vero tunc expetēdi
euidens causa est: quoniā arbores fetu exinauitas & foliorū quoq;
amissione languidas naturale est auide e surire. Cibis aut earum
imber. Quare tepidā esse hiemē: vt absumpo partu arborū se-
quatur protinus cōceptus: Idest germinatio: Ac deinde alia flore-
scendi inanitio in vtilissimū experimentis creditur. Quinymo
si plures ita continentur anni etiā ipse moriuntur arbores, qm̄ ne-
mini dubia pena est infame laborantiuz. Ergo qui dicit hiemes
serenas perendas: non pro arboribus vota facit. Nec per solsticia
imbres vitibus conducunt. Hiberno quidem puluere fieri messes
letiores: luxuriantis ingenu fertilitate dictuz est. Alioquin vo-
ta arborum cōmunia sunt frugumq; niues diutinas sedere. Causa
non solum quia animā terre euanelcentē exalatione includū & cō-
primunt: retroq; agunt in vires & in radices frugum: verum q; &
liquorem sensim purum: preterea leuissimumq; quando nix aqua-
rum celestium spuma est. Ergo humor ex his non vniuersus in-
gurgitans diluensq;, sed quomodo sicutur distilans velut ex vberē
alit oia que non inundat. Tellus quoq; eo mō fermentescit, & fuci-
ci plena ac lactescētibus satis non effera cum tēpus aperit. tepidis
arridet horis. Ita maxime frumenta pinguescunt.

Ca.iii. De societate celi ad terram.

h iiii

Que in humidis feruntur: meridiem spectent, in frigidis preces
serendo: vt maturitas antecedit algorez. Que poma vitesq; ro
res oderint contra ortus vt sol statim auferat. Que ament: ad occa
sus vel septentriones vt diutius eo fruantur.

Capitulum quartum. De qua
litate regionum quo ad terras.

In meridiem spectantiuz semper ante decidunt folia. Similis & in
matutinis causa.

Argumenta indicantiu sepe fallunt. Non vtiq; solu letu est in quo
procere arbores nitet, preterq; illis arboribus. Quid eni abiete pro
cerius? Nec luxuriosa pabula pinguis soli semp iudiciu habet. Na
quid laudatius germane pabulis? Et tu statim subest arena. Nec
semp aquosa est terra cui pceritas herbaru, no hercle magis q pin
guis adheres digitis, quod in argillis arguit. Scrobes quide re
gesta in eos nulla coplet vt densa atq; rara: adhuc modum depre
hendi possit, ferroq; omnis rubiginem obducit. Nec graui aut lu
sto deprehenditur pondere. Quod eni terre pondus iustum intel
ligi potest? Virgilius terra que filicem ferat non improbat viti
bus. Salseq; terre multa melius creduntur tuciora vitis innascen
tium animalium. Et quasda pruinis ac nebulis pasci vites dixim?

Omnium reruz sunt quedam in alto secreta, & suo cuiq; corde
preuidenda.

Capitulum quintum. Genera
terrarum qua ratione noscantur.

Erram amara; siue macra si quis probare velit demonstrat
eam atre degeneresq; herbe. frigidam retorride nata. Item
vliginosam tristia. Argilosam q operi difficiliam, queq; rastros ac
vomeris ingetibus glebis oneret qq aliquando non quod operi hoc
et fructui sit aduersum.

Agrum optimu iudicamus ad radicem montiu planitie in meridiem
excurrente que est totius italie situs. Terra vero teneram q vocetur
pulla. Erit igif hec optia & operi fatiua, illa mollis facilisq; cul
ture nec madida nec siciens. Illa post vomere nitescens: quale fons
ingenorū omerus in armis ab eo celata dixit, addiditq; miraculu
inrescētis quis fieret in auro. Illa qua recentē exquirūt: iprobe
alites vomere comitantes coruq; aratoris vestigia rodēt. Cicero
lux doctrinarū meliora iquit yngueta sunt q terra q q crocu sapiūt.
Quod si admonēdi sumus qlis sit terre color ille qui qritur: Cōrina
git sepe etiā quiescete terra sub occasu solis: In quo loco arcus cele
stis deiecerit capita sua: & cuz a siccitate cōtinua imaduerit imbre:

tunc emittit illum suum halitū diuinum ex sole conceptum : cui cōparari fugitas nulla possit. Is esse odor in cōmota debebit. reptus q̄ neminē fallit. Talis fere est in noualibus cesa vetere silua. Et in frugibus ferendis eadē vtilior intelligit̄: quotiēs intermissa cultura quieuit. quod in vineis nō fit. Terraz terra emendari super tenuem pingui iniecta : aut gracili bibulaq; super humidam & pingue : demētia operarii est. Quid enī pōt sperare qui talem colit?

Ca. vii. De argila.

Gallias & britānias locupletant. Duo eius genera. fruges alit argila alba : que si sit inter fontes reperta : est ad infinitū fertilis. v̄z aspera tractatu. Et si nimia iniecta est : exurit solū. Proxima est ruffa interiecto lapide terre minute arenose. Lapis cōtunditur in ipso cāpo. Vtrūq; hoc genus semel iniectum in annos .l. valet. & frugum et pabuli vbertate.

Ca. ix. De fimo.

Transpadanis cineris vsus adeo placet vt antepōnāt fimo iumētorum. quod quia leuissimū est ob id exurūt. Vtraq; tñ pariter nō vtitur in eodē aruo. nec in arbustis cinere. nec quasidā ad fruges vt diximus. Sunt qui puluere quoq; ali iudicent vvas. pubelcētesq; puluerēt. & vitū arborūq; radicibus aspergāt. Quod certū est narbonensi prouiciē & vindemias certius siceo coqui quia plus puluis ibi q̄ sol confert.

Varro principatū dat fimo turdoꝝ ex auariis. Qd etiā pabulo boū suūq; magnificat. neq; alio cibo celeriꝝ pinguescere asseuerat. De n̄is moribus bñ sperare est : si tanta apud maiores fuere auaria : vt ex his agri stercoret̄ur. Proximū columela colūbariis : mox galinariis facit : natantiū alitum dānato. Hec sunt certamina quibus inuicē ad tellurē quoq; alendā vtunt̄ hoies. Proxie spurcitas suū laudāt. Columela solus dānat. Alii cuiuscūq; quadrupedis exitiosum. Aliqui colūbarē preferūt. pximū deinde caprarū est. Ab hoc ouiu. deinde boū. Nouissim⁹ iumētoꝝ. Nuper reptū oleas gaudere maxie : cinere ex calcariis fornacibus. Varro equinū q; sit leuissimū ad segetes alēdas. Quidā etiā bubulo iumētorū preferunt. ouilūq; caprino. Oibus veto asininū : qm̄ lentissime mādāt. Ecōtraria vsus aduersus vtrūq; p̄nūciat. Inter oēs aut cōstat nihil esse vtilius lupini segete priusq; siliqueꝝ aratro. Etiā vbi nō sit pecus culmo ipso vel etiā filice stercoreare arbitrantur. Caro sterus vnde fiat : stramēta lupinū paleas. fabalia ac frondes. Illigneas quernasq; ex segete eue llito. Ebulū cicutam & circunfalicta herbam auctam. vlmūq;. Ea susternito ouibus. frondēq; putri

dam. Item vbi saturus eris frumentū: oues ibi delectato Fimeta
sub diuo concauo loco & qui humorem colligat stramento intecta
ne sole arefcant. Palo e robore depacto fieri iubet. Ita fore ne in
nascantur serpentes Fimum miscere terre plurimum refert fauo
nio flante ac luna ficiente. Id preriꝫ prauē intelligunt a fauo
nio ortu faciendū ac februaryo mense tantum Cum id pleraꝫ fata
altis postulent mensibus. Quocūꝫ tꝑe fiat curandum vt ab occa
su equinoctiali flante vento fiat: luna decrefcente ac sicca. Mirum
in modum augetur ybertas obseruatione tali.

Ca. x. de facione arborum.

Arbores que semine seruntur tarde sunt prouentu. & degenerāt
& infito restituende. Quibusdā natura oio nō degenerādī quoꝫ
ferantur vt cuprissis palmis. lauris. Nāꝫ laurus pluribus modis se
ritur. Bacce mense ianuarii aquilonis afflatu siccante legunt. ex
panditurꝫ rare: ne calefiant aceruo. Postea quidē fimo: ad serēdū
paratas vrina mada faciunt. Alii in qualo pedibus in pfluente de
culcant: donec auferatur cutis. Alioquin vligo infestat. nec patit̄
se marcio. Edem & ppagine serunt. Democritus & alio mō feri do
cet grandissimis baccarū tuis leuiter ne grana frāgant eaꝫ intri
ta reſte circūligārī atꝫ ita feri.

Amigdale in argila molli meridiem spectāte feri iubent. Gaudere
eas in dura calidaꝫ terra. in pingui & humida sterilefcere. Seren
das q̄ maxime falcatas & e nouella fimo diluto maceratas. Per tri
duum aut pridie q̄ serant aqua mulsa. Mucrone defigi aciem late
ris. In aquilonem spectare. ternas simul serendas trianguli ratio
ne palmo inter se distantes. denis diebus adaquari donec grande
scant. Pinee nucleis septenis fere in olas perforatas additis aut vt
laurus.

Sorba semine & radice proueniunt & planta & auulsione. Sorba &
in frigidis & in humidis prouenit.

Transitus mirum in modum mitigat arbores etiā siluestres: Sicut
arborum quoꝫ vt hoīm natura nouitatis ac peregrinatōis auida ē:
siue discedentes virus relinquunt: māsuēscuntꝫ tractu.

Et aliud genus simile natura premonstrauit auulsicꝫ arboris stolo
nes vixere. Quo in genere & cum pui sunt auellunt. partēꝫ aliquā
e matris quoꝫ corpore auferūt secū fimbriato corpe. Hoc mō plā
tant pūice. corilli. malli. sorbi. mespili. fraxini. fici. Imprimis qꝫ vi
tes. Coroneū ita satū degenerat. Ex eodem inuentu est: furculos
abcisos serere. Hoc prio sepsis cā factū sambucis. cotoneo & rubis

de pactis, mox & culturē vt populis alnis salici que vel inuerso futo
culo feritur.

Principio eligi solum refert, quoniā nutricem indulgentiorem se-
pe esse cōuenit q̄ matrē. Sit ergo siccū succosumq; bipalio subactū
aduenis hospitale, & q̄similimū terre in qua transferādum sit. Mu-
nitum ad incursum gallinacei generis, q̄minime rimosum: ne pe-
netrans sol exurat fibras. Preter alia vitia etiam vermiosa fiunt.
Ideo sarriri conuenit sepius herbasq; auelli. Preterea seina ipsa fru-
ticantia supputare, & falcem pati consuefcere.

Ca. xi. de transferendis seminariis vl
misq; ferendis. & scrobibus

Lantas ex seminario transferre in aliud priusq̄ suo loco po-
nantur operose precipi arbitror, licet translatione folia la-
ciora fieri spondeant.

Vlmorum priusq̄ foliorū vestiant: samara colligenda est: circa mar-
cias kal. cū flarescere incipit, deinde biduo in vmbra siccata serē
da densa in refracto: terra super Minutatim cribrata crassitudine.
Pluuiā si non adiuuat riganda. Deferende ex arearum venis post
annum in vlmaria intervallo pedali in vnāquāq; partem, Maritas
vlmos quia carent semine vtilius autūno serere. Nam he ex plātis
seruntur. In arbutum quinquennes sub vrbe transferuntur aut vt
quibusdam placet que vicenum pedum esse ceperunt. Populos &
fraxinos quia festinantius germinant: disponi quoq; maturius cō-
uenit. Hoc est ab idibus february plantis & ipsas nascentes

Populis eadem ratio semine qua vlmos ferendi transferandi quo-
e seminariis, eadem & siluis. Ante omnia igitur trāfferri in simi-
lem oportet terram: aut meliorem. Nec ex tepidis aut precocibus
in frigidis, aut serotinos situs, vt neq; ex his in illos. Prefode-
re scrobes ante si fieri posset tanto: donec pingui cespite obducant
Mago ante annum fieri iubet: vt solem pluuiasq; combibant. Aut
si conditio largita non sit: ignes in medio fieri ante menses duos,
nec nisi post imbres in his feri. Alitudinem earū in argiloso aut
duro solo trium cubitorum esse in quāq; partem. Imprimis palmo
amplius. Et vbiq; caminata fossura ore compressiore sint. Cato
si locus aquosus inquit: latas pedes ternos in faucibus imisq; pal-
mum & pedem altitudine quattuor pedū eas lapide consterni, aut
peticis saliginis viridibus.

Meridianam celi partem signari in cortice conuenit: vt transla-
ta hircem & assuetis statueretur ortis: ne aquilonie meridianis op-
posite solibus finderentur: & algerent meridiāe aquilonibus.

Quod e diuerso affectant etiam quidã in fico viteq; pmutantes in contrarium. Cato omnis ventos & imbrem in tota trãslatione dã nat. Et hec pderit q̄ plurimum: terre in qua vixerint radicibus coherere, ac totas cespite circũligari: Cũ ob id cato in scrobibus trã ferri iubeat. Proculdubio vtilissime quidẽ summã terram contentus est subdi. Radices inflexas poni melius. Arborem ita locari: vt media sit totius scrobis necessarium.

Ca. xix. de vmbri & stilicidiis.

Iuglandium grauis & noxia etiam capiti humano oibusq; iuxta satis. Necat germina & pinus. Sed ventis vtraq; resistit qm̄ & pfecta vinearum rone egent. Ficorũ leuis vmbra quĩs sparsa. Ideo q; inter vineas feri non vetantur. Vlmorũ leuis etiam nutriens que cunq; opacat. Populo nulla vmbra ludẽtibus solis. Pinguis alno sed pascens fata. Omnim fere leuis vmbra quorum pediculi lōgi

Non fastidienda hec scientia. atq; non in vltimis ponẽda: quando quibusq; satis: vmbra aut nutrix aut nouerca est. Iuglandium quidem: pinorum: picearum: abietis: quecũq; attingere: nõ dubie venenum est. Stilicidii breuis diffinitio est. Omnium que proiectu frõdis ita diffundit vt per ipsas nõ defluat imbres. stula seuã e.

Ca. xiii. que arbores tarde crescãt

& modus propagationis.

Vedam natura tarde crescunt. Et imprimis semine nascuntia. Que cito decidũt velocia sunt vt ficus. punica. prunus. pirus. malus. myrtus; salix. & tamen antecedunt diuitis. Ex his lentissima pirus. ocissima cyperus. Omnia celerius adolefcunt stolonibus ablati. vnãq; in stirpem redactis alimẽtis. Eadem natura & propagines docuit. Rubi nãq; curuati gracilitate & simul proceritate nimia defigunt rursus in terraz capita. Iterumq; nascuntur ex sese repleturi omnia: nisi resistat cultura. prorsus vt possint dici homines terre causa geniti. Ita pessima arq; execrãdã res propaginem tamen docuit. atq; radicẽ acquiri viridẽ. Cato p pagari preter vitem tradit ficum. oleam. punicã. malorum gĩa oĩa laurũ. auellanas. prunos. prenestinas. platanum. Propagationũ duo gĩa: ramo ab arbore depresso in scrobẽ. iiii. pedũ & post bienniũ aputato flexu. plantaq; trãslata post trimatũ. Quas si longius ferre libeat: in quallis statim: aut vasis fictilibus defodere ppagines aptissimũ: vt in in his transferatur. Alterum genus luxuriosius radices in ipsa arbore sollicitãdo traiectis pervaã fictilia vel quallos ramis terraz circũpactis. atq; hoc blandimento im petratis radicibus inter poma ipã & cacumina (In sũma ei cacumia

hoc modo petuntur audaci ingenio) arboreꝝ aliam longe a tellure
faciendi. Eodem quo supra biennii spacio abscisa ppagine & cū
quallis illis fara Rosmarinū propagine ferif & semine & auulsiōe

Ca. xiiii. de facione arborum & insitōne.

Emine quoq; inferere natura docuit raptim auū fame de
f uorato solidoq; &alui tepore madido cum fecūdo simi me
dicamine in mollibus arborū lectitis; & ventis sepe rrāsla
to in aliquas corticum rimas. Vnde vidimus cerasum in salice, laurum
in ceraso. & baccas simul discolorēs. Tradunt & monedulā
condentem semina in tesauros cauernarum: eiusdem rei prebere
causas. Hinc nata inoculatio sutorie simili fistula aperiendī in ar
bore oculum; cortice exciso; semenz; includendī eadē fistula sub
latum ex alia. In ficis & malis. hec fuit inoculatio antiqua

Ca. xvi. de emplastratione.

Amputatis ramis cicatrici locus non sit & statim vnitas fiat;
non humorem non afflatum recipiens. Nichilominus tamen & lu
to munire & vinculo melius.

Vitis non recipit emplastra. nec cui rimosus caducusq; & tenuis
corte x

Ca. xviii. quibus tēpibus insitio fiat.

Vria tempora sunt germinationis. ver & canis arturicq; ortus.
Nec enim animalium est tantū ad coitum auiditas: sed multo ma
ior est satorum omnium terreꝝ libido. Qua tēpestiue vti plurimuz
iuteres conceptus. Quedam tñ statutū anni tempus habēt vbiq;
vt cerasi & amigdale: circa brumā ferendī & inferendī. De plurib;
locorū situs optime iudicabit. Frigida & aquosa verno feri oporte
bit. Sicca & calida autūno Communis italie ratio tēpora ad hunc
modum distribuit; mora ab idibus februaryis in equinoctium. Pira
in autūnū: ita vt brumā. xv. ne minus diebns antecedant. Malis
estiuus & cotoneis. Item sorbis prunis post mediā hiemē in id^o
februaryas. Salici & geniste circa marcias kal. Hanc in siccis semis
ne illam in humidis virga feri.

Ca. xx. de arundineto castanea & esculo

Harundo dulciore gaudet solo. Seritur bulbo radicis qnē alii
oculū appellant; dodrantali serobe interualo duū pedū & semis. re
ficiturq; ex sese vetere arundineto extirpato quod vtilius repertū
q̄ castrare sicut antea. Namq; inter se radices serpunt. mutuozq;
discursu inter se necantur. Tempus inserendī priusq; oculi arundi
num intumescant ante kal. marcias. Crescit ad brumam vsq; desit
nitq; cum durefcere incipit. Hoc signū q̄ tempestuam habet cenā

suram. Et hanc quotiens & vineam fodiendam putant. Seritur & transversa non alte terra condita. Erūpuntq; singulis loculis totidem plante. Seritur & deplātata pedali sulco binis obrutis gēmis vt tertius nodus terram attingat. prono cacumine. Castanea pedamētis omnibns prefertur facilitate tractatus regeneratione ce dua vel salice letior. Querit solum facile nec nō arenosum; maxis meq; sabulū humidum: aut carbunculū opaco septētrionaliq; & p̄ frigido situ vel etiā declini. Recusat eadē galliam rubricā cretā om nēq; terre fecunditatē. Seri nuce diximus: sed nisi ex maximis nō puenit, nec nisi quinis aceruati satis. Perfringi solū debet supra ex nouēbri mēse in februariū: quo solute spōre cadūt ex arbore atq; subnascent. Interualla sint pedalia vndiq; sulco dodrantali. Ex hoc seminario trāfferūtur in aliud bipedali interuallo plus biēnio Esculus sibi puenit cesura triēnio senior. Minus morosa nasci. In quacūq; terra seri nascitur, sed non nisi estuli scrobe dodrantali interuallis duorum pedum seritur leuiter; Quater anno. Hoc pedamentum minime putrescit, lesumq; maxime fructat.

Sambucus firmissima ad palū. Taleis seritur vt populus

Ca. xxii. de vinearum puratione.

Quo maturius putant aptis diebus: eo plus materie fundūt. Quo serius eo fructū vberiorē. Quare macras prius cōuenit putare, validas nouissime. Plagā oēm obliquā fieri vt facile decidāt imbres.

Ca. xxiii. requiescere debent plante

vt post validius fructum ferant.

Liberā vinculo vitē per aliquot dies vagari & inconditā spargi, atq; in terra quā per totū annū spectauerit recūbere. Nāq; vt iumentā a iugo & canes a cursu volutatio iuuat: ita tñ & vitū porrigi lūbos. Arbor quoq; ipsa gaudet assiduo leuata onere: similis respirāti. Nichil est in opere nature: quod nō exēplo dierū notūq; ali quas vices feriatū velit. ob id prius a vindemia putari: & lassas cciannū fructu edito improbat: vt putate rursus alligent alio loco

Ca. xxiiii. de seruandis vinis. Morbis arborum & remediis.

▼ Itū generosarū pergulas quiquatribus putandas, & quarū seruare vuas libeat decrescēte luna tradūt. Que vero iter lunis sint putate: nullis animalium obnoxias esse. Alta ratione plena luna noctu tondendas: Cum sit ea in leone scorpione sagitario tauro, atq; in totum serendas plena aut crescente consent. Infestant arbores morbis. Alique obesitate: vt oīa que ferūt resinā nimia pinguedine in tedam mutantur. Et cum radices quoq; pin-

guescere cepere: Intereūt vt aīalia nimia adipe Cortice in orbe de tracto necant excepto subere quo sic etiā iuuat crassesces eni p̄strin git & strangulat. Quarūdā natura rimosus cortex vt platanis. Mea def luto fumoq; Et aliqñ profunt: si nō vehemētor frigoris vel ca loris vis secuta est. Quedā tardius ita moriunt vt robora & querc^o.

Refert & anni tempus. Siquis abieti & pino detraxerit sole taurū aut geminos transeūte cū germināt statim moriunt. Eandē iniuriā hieme passe diutius tolerāt. Silr ilex & robur & quercus. Intereūt pleraq; fissa stirpe exceptis: vite, malo punica, fico. Quedam vel ab vlcere. Ficus hanc iniuriā spernit, & omnia que resinam gignunt Radicibus amputatis mori minime mirum est, plereq; tamen non oibus sed maximis aut que sunt inter illas vitales abscisis moriunt. Quorūdā natura nō necat quidē sed ledit odore: aut succi mixtu ra: vt rasanus & laurus vitem. Olfatrix enim intelligitur & tāgi eā odore mirum in modū: Ideoq; cū iuxta sit auerti & recedere: saporē q; inimicum fugere. Hinc sumpsit androcydes medicinam cōtra ebrietatem: rasanum mandi precipiens. Odit & caulem & oē olus Odit & corylum nisi procul absint tristis atq; egra. Nitrum quia dem & alumen: marina aqua calida & fabe putamina vel erui: vlti ma venena sunt inter vicia arborum.

Ca. xxvi. adhuc de eodem.

Cupressus aquam aspernatur & simum, circūfossuram amputat onemq; & omnia remedia odit. Quin etiam moritur riguis. Et vites & punice precipue aluntur. Ficus ipsa arbor riguis alitur. Amigdale si colantur fossione florem amittūt. Nec infitas priusq; valide fer re ceperint poma onerosa & superuacua: sicut nos vnguem & capi lum. Reciduntur veteres tote, & rursus a stolone resurgunt, sed non omnes.

Rigua est inis ardoribus vtilia: hieme inimica autūno varia, & hoc est ex natura soli. Ceterum maiore in parte orbis: pluuia & omni aqua feri & arari non conuenit. Circa canis ortum rigua maxime p sunt, ac ne tunc quidem nimia. quoniam inebriatis radicibus nocent. Etas modum temperat. Nouelle minus sitiunt. Desiderant autem maxime rigari que affuevere. Contra ficcis locis genita non expetunt humorem: nisi necessarium. Asperiora vina rigari vtique cupiunt.

Capitulum vice simum septi mum de eodem.

Amigdale ex amaris dulces fiunt: si circūfosso stipite & ab ima pte circūforato: defluens pituita abstergatur. Et vlmis detrahūt succus

Inutilis : supra terram foratis vsq; ad medulam : in senecta : aut cū alimento nimio abundare sensiuntur . Idem & ficorū turgido cortice incisuris in obliquum leuibus emittitur . Ita fit ne decidāt fructus . Pomiferis que germinant nec ferunt fructum : fissa radice inditur lapis fiuntq; fertiles . Hoc idē in amigdalis et robore cuneo adactō . In piris sorbilq; e tēda ac cinere & terra cooperto : etiaz ra dices circuncidisse prodest . Vitum luxuriantiuq; ficorūq; et circunculs cinerē addidisse . Fici serotine fiunt : si prime grosse cū fa be magnitudinē excessere detrahant . Sub nascuntur enim q̄ serius maturescūt . Sedem cū frondere incipiūt si cactuā rami cuiusq; detrahātur : firmiores fertilioresq; fiunt . Nam caprificatione maturata in ea culices nasci grossis manifestū est . Vberimas ficus rubrica amurca diluta : & cū fimo infusa radicibus frōdere incipiētium facit . Imprimis cauendū ne ex remedijs vicia frāt : quod eue nit nimia aut intēpestiua medicina . Interlucatio arboribus prodest . sed omni annorū trucidatio inutilissima . vitis tantum tonsum annuam querit .

Stercoratio cauēdum est ne in feruore solis adhibeā . ne imaturius ne validius q̄ opus sit . Viti vineas suilum : nisi quinquēnio interposito : preterq; si rigius diluat . Et e coriariorū fordibus nisi admixta aqua . Colūbino ac suilo arborū plagis medet . Ficus amurcam affundi . Ceteris arboribus egris fecē vini aut lupinū circū radices earum feri . Aqua quoq; lupini decocti circūfusa pomis prodest . Cerasos p̄coces facit cogitq; maturescere calx admota radicibus . Et hec ante omnia poma interuelli melius est : vt que relicta sunt grandescant .

Ca. xxviii. De medicamentis arborum

contra formicas & cetera animalia nociua.

q̄ Vedam pena e mendātur aut morfu excitant : vt palme & lentis . Salsis eni aquis alunē . Salis vim & cinis . sed leniorem habet ideo ficis aspguntur . rutaq; ne friant vermiose neue radices putrescant . Quiu & vitiū radicibus aquā balsam iubent affundi si sint lacrimose . Si vero fructus earū decidant : cinerem aceto aspergi . ipsaq; illuiant sandaraca si putrescat vva . Si vero fertiles nō sint : aceto acri subacto cinere rigari atq; oblini . Qd si fructum non maturent : prius in arentem precisarū ad radices plagam fibrasq; aceto acri & vrina vetusta madefacere : atq; eo luto obtuere . sepe fodere . Olearū si parū pro misere fructus : nudatas radices hiberno frigori opponūt . eaq; castigatione pficiūt .

Omnia hec annua celi ratione constant . Et aliquando serius

poscuntur, aliquando celerius. Necnon ignis aliquid prodest vt aruudini, ambusta, namq; densior mitiorq; surgit.

Formicas abigunt rubrica aut pice liquida per vnctis caudicibus. Necnon & pisce suspenso iuxta in vnum locum congregant. Aut lupino trito cum oleo radices liniunt. Multi & talpas a murca necant. Contraq; erucas & mala ne putrescant: lacerte viridis fel le tangi cacumina iubent, Priuatim autē contra erucas ambiri arbore singulas a muliere incitati mensis nudis pedibus recincta.

Item ne quod animal pasta malefico decerpat frondem: fimo boum diluto aspergi folia quotiens imber interueniat: qm̄ abluatur ita virus medicaminis: mira quidem excogitante solertia humana. Quippe cum auerti carmine grandines credant pleriq; cuius verba inferere nou equidē serio ausim: q̄q̄ prodita a catone:

Iber. xviii. Agit de agricultura omni genere annone serenda & seruanda, de vitis frugum & remediis.

Capitulum primum. De antiquo quodam ritu circa vsum frumentorum.

Numa instituit far torrene: quoniā tostum cibo salubrias esset. Nec esse purum ad rem diuinā nisi tostum. Is & fornacalia instituit farris torrendi ferias. Nec degustabāt nouas fruges aut vna anteq̄ sacerdotes libassent.

Ca. iiii. De muneribus imperatorum & possessionibus magnatū.

Dona amplissima imperatorum ac fortissimorū ciuium: q̄tum quis vno die circum arasset. Item quartarii farris aut hemine conferente populo.

Ltge stolonis liciui incluso modo quingentorum iugerum & ipso tua lege dānato: cum substituta filii persona amplius possideret: luxuriantis iam rei, p. fuit ista mēsurā. Post curii menii triumphos immensumq; terrarum adiectum Imperio: nota contio est: perniciosum intelligi ciuem: cui septem iugera non essent satis.

Ipsorum tunc manibus iparatorū colebantur agri (vt fas est credere) gaudente terra vomere laureato & triūphali aratore. Siue illi eadem cura semina tractabant qua bella: eadē deniq; diligentia arua disponebant qua castra. siue honestis manibus oīa letius proueniunt, qm̄ & curiosius fiunt. Serentem inuenerunt